

УДК 811.1/9

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-1-39>**Наталія КОРОЛЬОВА,**

orcid.org/0009-0002-5761-8752

кандидат філологічних наук,

викладач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики

Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

(Одеса, Україна) kornsail@gmail.com**Ілона ДЕРІК,**

orcid.org/0000-0002-8979-4745

кандидат філологічних наук,

завідувачка кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики

Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

(Одеса, Україна) kornsail@gmail.com

ВПЛИВ КУЛЬТУРНИХ ФАКТОРІВ НА СИНЕРГІЮ В ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ ПАРАДИГМІ

Культурні фактори мають значний вплив на синергію в перекладознавчій парадигмі. Оскільки переклад – це процес передачі змісту з однієї мови на іншу, важливо враховувати культурні особливості кожної мови. Кожна культура має свої власні цінності, стереотипи, традиції та інші аспекти, які можуть вплинути на спосіб сприйняття та тлумачення тексту. У перекладі тексту з однієї мови на іншу, перекладач повинен враховувати не лише лінгвістичні аспекти, але і культурні особливості. Наприклад, певні образи, вирази або метафори можуть бути зрозумілі лише у контексті конкретної культури. Тому, перекладач повинен мати глибокі знання не лише мови, а й культури, з якої проводиться переклад. Також, культурні фактори можуть впливати на вибір стратегії перекладу. Наприклад, у деяких культурах можуть бути важливіші емоції та виразність, тоді як в інших – точність та лаконічність. Метою дослідження є вивчення впливу культурних факторів на синергію в перекладознавчій парадигмі. Дослідження спрямоване на виявлення взаємозв'язків між культурними особливостями різних національних груп і способами їх відображення в перекладі. Для досягнення цієї мети будуть проаналізовані теоретичні підходи до вивчення культурних аспектів перекладу. Методом літературного аналізу досліджено процес перекладу як спосіб передачі культурних цінностей через посередництво перекладача. Згідно з поглядами вчених у галузі перекладу, проаналізовано міжмовний переклад як важливий аспект, який передбачає глибоке розуміння двох культур та вміння, що виходять за межі лінгвістичних здібностей. Результати дослідження показали, що використання цього підходу дозволяє розглядати переклад як складний процес, що включає передачу не лише слів і речень з однієї мови до іншої, але також передачу всієї істоти і значення тексту, його контексту і культурних аспектів. У процесі міжмовного перекладу перекладач повинен мати відмінні знання обох мов, а також повне розуміння культур, з яких походить текст і мова. Він повинен бути здатний передати не лише слова, але і ідеї, емоції, культурні фінеси та відтінки, що складають суть оригіналу. Отже, зроблено висновок, що процес перекладу є складним взаємодією між двома культурами, мовами та перекладачем. Для досягнення високої якості перекладу необхідно не лише володіти обома мовами, але також розуміти та відчувати всі нюанси культурних відмінностей. Тільки таким чином можна передати не лише слова, а й правильно відтворити сенс і глибину оригіналу.

Ключові слова: культурна медіація, переклад, перекладацькі навички, перекладознавство.

Nataliya KOROLYOVA,

orcid.org/0009-0002-5761-8752

PhD in Philology,

Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation and Applied Linguistics

South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky

(Odessa, Ukraine) kornsail@gmail.com**Ilona DERIK,**

orcid.org/0000-0002-8979-4745

PhD in Philology, Associate Professor,

Head of the Department of Theory and Practice of Translation and Applied Linguistics

South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky

(Odessa, Ukraine) kornsail@gmail.com

THE INFLUENCE OF CULTURAL FACTORS ON SYNERGY IN THE TRANSLATION PARADIGM

Cultural factors have a significant impact on the synergy in the translation studies paradigm. Since translation is the process of conveying content from one language to another, it is important to consider the cultural specificities of each language. Each culture has its own values, stereotypes, traditions, and other aspects that can influence the way a text is perceived and interpreted. In translating a text from one language to another, the translator must consider not only linguistic aspects, but also cultural specificities. For example, certain images, expressions, or metaphors may only be understood in the context of a specific culture. Therefore, the translator must have a deep understanding not only of the language, but also of the culture from which the translation is being carried out. Additionally, cultural factors can influence the choice of translation strategy. For example, in some cultures, emotions and expressiveness may be more important, while in others, accuracy and conciseness may be valued. The aim of the research is to study the influence of cultural factors on synergy in the translation studies paradigm. To achieve this goal, theoretical approaches to studying the cultural aspects of translation will be analyzed. Through the method of literary analysis, the process of translation as a means of conveying cultural values through the translator's mediation will be investigated. Using literary analysis as a method, the translation process is examined as a means of conveying cultural values through the translator's mediation. According to the views of scholars in the field of translation, interlingual translation is analyzed as an important aspect that requires a deep understanding of two cultures and skills beyond linguistic abilities. The research results show that using this approach allows for viewing translation as a complex process that involves conveying not only words and sentences from one language to another, but also the essence and meaning of the text, its context, and cultural aspects. In the process of interlingual translation, the translator must have excellent knowledge of both languages, as well as a full understanding of the cultures from which the text and language originate. They must be able to convey not only words, but also ideas, emotions, cultural nuances, and shades that make up the essence of the original. Therefore, it is concluded that the translation process is a complex interaction between two cultures, languages, and the translator. To achieve high-quality translation, it is necessary not only to master both languages, but also to understand and feel all the nuances of cultural differences. Only in this way can one convey not only words, but also accurately reproduce the meaning and depth of the original.

Key words: cultural mediation, translation, translation skills, translation studies.

Постановка проблеми. У світі глобалізації люди з різних культур і мов взаємодіють між собою, сприяючи зміцненню зв'язків у різних сферах, таких як бізнес, наука, освіта, розваги та туризм. Взаємодія між людьми різних культур і мов була завжди важливим аспектом цивілізаційного розвитку, сприяючи обміну культурами. Ключем до успішної комунікації між різними культурами є складний процес перекладу і лінгвістичного осмислення, які вимагають від перекладача не лише відтворення тексту, а й збереження його сенсу та виразності.

Також важливо враховувати культурні особливості та тонкості мови, щоб уникнути непорозумінь і конфліктів. Крім того, важливо виявляти повагу до іншої культури, її традицій та цінностей, щоб сприяти взаєморозумінню.

У світі глобалізації важливо розвивати міжкультурну компетентність і вміння працювати з людьми з різних культур і мов, щоб досягти спільних цілей і розвивати позитивні взаємини. Вивчення іноземних мов і культур, а також взаємодія з представниками інших культур, може збагатити наше сприйняття світу і розширити наші горизонти.

Таким чином, взаємодія між людьми різних культур і мов має величезний потенціал у сучасному світі, який дозволяє нам зрозуміти й оцінити

різноманітність і багатство інших культур і позитивно впливати на наш власний розвиток.

Успіх перекладу залежить від професіоналізму мовного експерта та точності сприйняття цільовою аудиторією, тому важливо розглядати переклад як культурне посередництво. Згідно з класичним поділом, переклад включає в себе різні процеси мовного переходу (внутрішньомовний, міжмовний та інтерсеміотичний) (Кардіанся, Салам, 2021: 137). Тому, переклад досліджено як процес передачі, що може відбуватися або між різними мовними та культурними кодами, або в рамках одного мовного та культурного коду. Переклад може бути не лише лінгвістичним, але й культурним актом, оскільки він передає не лише слова, а й відтінки значень, вирази культурних цінностей та концепцій. Під час процесу перекладу головною метою є збереження змісту та виразності початкового тексту, що може потребувати не лише знань обох мов, але й ретельного розуміння контексту та реалій кожної з них.

Головний акцент ставиться на міжмовному перекладі та важливості ролі перекладача як посередника між культурами, використовуючи міждисциплінарний підхід і залучаючи різні наукові напрями. Враховуючи, що переклад передбачає перехід між культурами, ми розглядаємо культурну медіацію та переклад, звертаючись до теоретичних

підходів, які вказують на необхідність враховувати не лише лінгвістичні правила, але й культурні аспекти для розуміння початкового тексту.

У міжмовному перекладі перекладач виступає як посередник між текстами та культурами, передаючи інформацію між різними мовами через домовленість про найбільш прийнятні варіанти перекладу.

Аналіз досліджень. Сьогодні перекладати – це переносити еквівалент, розкривати, пояснювати, проявляти, представляти або символізувати. Таким чином, ми можемо думати про переклад як про операцію перенесення або транспозиції з однієї мови на іншу. Взагалі кажучи, переклад – це будь-яка операція перенесення, як між різними семіотичними системами, так і в межах однієї семіотичної системи. Акт перекладу в межах однієї мови – це лінгвістична операція, яка відома як інтралінгвістичний переклад. (Zethsen, 2021: 140). Д. Армстронг, К. ван Шоневельд (2020), зі свого боку, характеризують переклад як такий, що передбачає конкретизацію акту перекладу. Автори наголошують, що раніше переклад вважався маргінальним видом діяльності. Згодом переклад почали вважати фундаментальним актом обміну між людьми (Аль-Софі, Абуабдулкадер, 2020: 8). Учені розглядають переклад як процес, який не лише передає зміст оригіналу, але й враховує контекст та ідеологію, що впливають на стратегії перекладу. Такий підхід до перекладу можна вважати процесом одомашнення, коли перекладач зберігає автентичний стиль оригіналу, водночас підкреслюючи його іншомовне походження (Сунь, 2020: 41). С. Пліт, А. Крейхем (2020) говорять про невидимість ролі перекладача. Інші автори виділяють три принципи перекладу: переклад повинен повністю передавати ідею оригінального твору, авторський стиль і манеру письма, а також зберігати природний характер оригіналу (Філладсен, Йорденсен, 2020: 19). П. Асірі, К. Метваллі (2020) пропонують дві стратегії перекладу: наближення автора до читача або наближення читача до автора. Теорія і практика перекладу стає міждисциплінарною вправою, в якій взаємодіють різні дисципліни (психологія, антропологія, соціологія, етнографія, порівняльне літературознавство, соціолінгвістика).

Процес перекладу включає в себе ряд стратегій, таких як дослівний переклад, проміжний переклад і переклад як інтерпретація. Протягом ХХ ст. з'явилися різноманітні тенденції у розвитку теорії перекладу. Однак незліченні структурні відмінності між мовами оригіналу та перекладу змушують перекладача вибирати між різними

підходами одночасно, і його вибір постійно знаходиться під впливом духу мови (Дамері, Демартіні, 2020:1886), на яку він перекладає. Правильний переклад повинен бути прозорим, не приховувати оригінал, не втрачати його суть, але і використовувати зрозумілу мову, яка підкреслить зміст оригіналу.

Мета статті – полягає в розгляді акту перекладу як способу передачі культурних цінностей через посередництво перекладача. Виходячи з аналізу наукової літератури, досліджено міжмовний переклад як важливий аспект, що вимагає глибокого розуміння двох культур та вмінь, що виходять за межі лінгвістичних здібностей. Результати дослідження підтверджують, що процес перекладу включає передачу не лише слова, а й ідей, емоцій, культурних нюансів та відтінків. Перекладач повинен мати знання обох мов, розуміння культур, з яких походить текст, а також вміння передати сенс і глибину оригіналу. Таким чином, стаття підкреслює важливість розуміння культурних відмінностей для досягнення високої якості перекладу.

Виклад основного матеріалу. Таким чином, переклад – це інтердисциплінарне поняття, що включає в себе різні аспекти. Визначення цього терміна розглядається з різних точок зору, оскільки переклад може бути розглянутий як продукт (текст, перекладений з однієї мови на іншу) та процес (сам процес перекладу) (Брондіно, 2023: 177). Переклад – це складний процес взаємодії між мовами та культурами, де відбуваються трансакції, до яких домовляється перекладач. Це не лише переміщення текстів між мовами, але і між культурами чи навіть енциклопедіями. При цьому перекладач повинен враховувати не тільки лінгвістичні правила, а й культурні аспекти в широкому розумінні цього слова (табл. 1).

Деякі мови є частиною різних мовних сімей і, отже, різних культурних контекстів. Перекладачі обговорюють «культурне неперекладне» як окреме явище в цьому сценарії. У зв'язку з тим, що мови суттєво відрізняються в лінгвістичному плані, робота з ними пов'язана з певними труднощами для перекладачів. Перекладачам необхідно внести додаткові лінгвістичні та структурні зміни, щоб гарантувати, що цільовий текст буде таким же успішним і природним, як і вихідний матеріал.

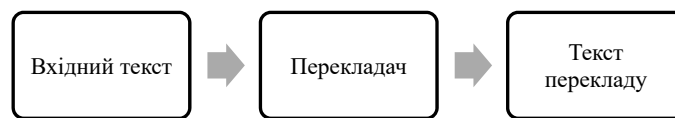
Міжмовний переклад включає три основні елементи (рис. 1).

Перекладач виконує операцію, в якій він виступає і як читач, і як інтерпретатор, оскільки саме через процес читання та інтерпретації вихідного тексту перекладач створює цільовий текст у пев-

Інтердисциплінарність перекладознавчої парадигми

Розуміння психології перекладу	У контексті перекладу передбачає вивчення розумових процесів перекладачів і розвиток їхніх навичок. Розглядаючи широкий спектр психологічних тем, від пізнання до емоцій і особистості, психологія виходить за рамки сприйняття намірів перекладача, щоб охопити різні точки зору на психологічні аспекти, що мають відношення до процесу перекладу.
Культурний вплив на переклад	Культурні фактори мають значний вплив на точність перекладу. Загальновизнано, що дослідники, як правило, перекладають культуру, а не мову. Для точного перекладу з відповідними емоціями та тоном потрібно мати глибоке розуміння не лише двох мов та словників, але й їх унікальну історію та культурний контекст, які не всі перекладачі можуть повністю усвідомити.
Гендерна динаміка в перекладі	Стать відіграє значну роль у процесі перекладу. Чоловічий і жіночий підходи до перекладу істотно відрізняються.

Джерело: власна розробка автора.

Рис. 1. Основні елементи міжмовного перекладу

Джерело: власна розробка авторів.

ному культурному та мовному кодів. На рівні міжмовного перекладу, як правило, не існує повної еквівалентності між кодovими одиницями, тоді як повідомлення можуть слугувати адекватною інтерпретацією іншомовних кодovих одиниць або повідомлень (Аль Фарізі та ін., 2023: 1094). Частіше, однак, при перекладі з однієї мови на іншу повідомлення однією мовою замінюються не окремими кодovими одиницями, а цілими повідомленнями іншою мовою. Такий переклад є формою непрямого мовлення: перекладач перекодує і передає повідомлення, отримане від джерела.

Отже, переклад передбачає передачу аналогічного повідомлення за допомогою різних кодів. Робота перекладача сприяє актуалізації, збагаченню та популяризації мов і літератур. Важливою є не лише поверхнєве знання мови автора, але й глибоке розуміння мови оригіналу для передачі тону, ефектів та інтенцій автора. Мистецтво перекладача полягає у здатності знаходити адекватні еквіваленти, оскільки абсолютно точний переклад неможливий. Отже, визначення найкращого перекладу може бути суб'єктивним.

Перекладач виступає як посередник, який передає повідомлення через різні коди, забезпечуючи еквівалентність повідомлень. Акт перекладу, який походить від латинського слова *traducere*, можна розглядати як процес, який завершується створенням кінцевого продукту, спрямованого на введення читача в інше мовне та культурне середовище. Переклад вважається актом комунікації,

але деякі теоретичні підходи не погоджуються з важливістю культурних відмінностей, що мають значення для акту перекладу (Хасавне, 2023: 111). По-різному розуміються поняття мови і культури: деякі вважають їх окремими сутностями, а інші бачать мову як частину культури.

Переклад – це процес універсального кодування та декодування, який включається в лінгвістичну діяльність. Культура суспільства визначається як знання та вірування, необхідні для правильної поведінки членів суспільства в будь-якій ролі, яку вони вибирають для себе. Переклад належить до важливих складових культури суспільства, оскільки він допомагає людям спілкуватися та розуміти один одного, а також передавати цінності та традиції з покоління в покоління. Крім того, переклад також відіграє важливу роль у міжнародних відносинах, ділових контактах, освіті та культурному обміні. Культура – це результат навчання, форма знання в загальному розумінні терміна. Це не матеріальне явище, а організація речей, яка включає в себе їхні моделі сприйняття та взаємодії. Переклад – це процес вибору лінгвістичних елементів тексту таким чином, щоб вони відповідали функціям оригінального тексту і сприяли спільноті читачів, які зазвичай б не мали можливості отримати доступ до оригінального тексту через культурні та соціальні різниці.

Переклади починаються з потреб цільової культури, яка шукає щось, що існує лише в культурі оригінального тексту. Отже, перекладач, щоб передати цільовій культурі те, чого їй бракує,

повинен мати багатокультурний досвід та використовувати відповідні стратегії перекладу для культурної передачі. Можна зробити висновок, що цільовий текст – це інструмент комунікації, який повинен ефективно працювати в цільовій культурі.

Перекладач бере на себе роль посередника, який повинен бути експертом у сфері міжкультурної комунікації, працювати відповідно до спланованої та структурованої стратегії перекладу та бути здатним враховувати всі культурні відмінності, пов'язані з побудовою документа в іншій культурі.

Висновки. Протягом ХХ століття було розроблено різноманітні теоретичні та концептуальні підходи до перекладу, як у відношенні до результатів перекладу, так і до процесу перекладу. З урахуванням міждисциплінарного підходу та згідно

з останніми теоретичними дослідженнями, можна стверджувати, що переклад є процесом передачі інформації між двома культурами. Тому перекладач повинен враховувати не лише мовні відмінності, але й культурні особливості, які важливі для розуміння початкового тексту.

Отже, процес міжмовного перекладу включає в себе не лише передачу тексту з однієї мови на іншу, але й вимагає від перекладача прояву творчості. При виборі конкретного варіанту перекладу велике значення мають знання перекладача, аналіз твору та автора, його соціокультурного контексту, а також соціально-історичних аспектів. Ефективний вибір перекладача залежить від його навичок спілкування та вміння приймати рішення на основі соціокультурних знань, що визначає якість кінцевого перекладу і майстерність перекладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Al Farisi M. Z., Tantowi Y. A., Nurmala M. Language, Culture, and Translation. *Prosiding Pertemuan Ilmiah Internasional Bahasa Arab*. 2023. Vol. 14, no. 1. P. 1093-1102. Available from: <http://www.prosiding.imla.or.id/index.php/pinba/article/view/417>
2. Al-Sofi B. B. M. A., Abouabdulqader H. Bridging the gap between translation and culture: towards a cultural dimension of translation. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*. 2020. Vol. 6, no. 1. P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.21744/ijllc.v6n1.795>
3. Armstrong D., van Schooneveld C. H. (Eds.). *Roman Jakobson: Echoes of his scholarship*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2020. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783112329788>
4. Asiri S. A. M., Metwally A. A. The impact of linguistic and cultural competence on translation quality: Pedagogical insights into translation problems. *Journal of Language Teaching and Research*. 2020. Vol. 11, no. 3. Pp. 509–520. Available from: <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.1103.22>
5. Brondino A. Intertextual Irony: Between Relevance Theory and Umberto Eco. In *Forum for Modern Language Studies*. 2023, April. Vol. 59, no. 2. Pp. 165–182. DOI: <https://doi.org/10.1093/fmls/cqad030>
6. Dameri R. P., Demartini P. Knowledge transfer and translation in cultural ecosystems. *Management Decision*. 2020. Vol. 58, no. 9. P. 1885–1907. Available from: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/MD-10-2019-1505/full/html>
7. Filladsen J., Jordenzen P. Translation based on cultural aspect: a study regarding how translating text different traditional in two countries. *Applied Translation*. 2020. Vol. 14, no. 1. Pp. 16–22. DOI: <https://doi.org/10.51708/apprans.v14n1.1064>
8. Kardiansyah M. Y., Salam A. Reassuring feasibility of using Bourdieusian sociocultural paradigm for literary translation study. In *Ninth International Conference on Language and Arts (ICLA 2020)*. March 2021. Pp. 135–139. Atlantis Press. DOI: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210325.025>
9. Khasawneh M. A. S. The Potential of Ai in Facilitating Cross-Cultural Communication Through Translation. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*. 2023. No. 37. P. 107–130. Available from: <https://namibian-studies.com/index.php/JNS/article/view/4654>
10. Plyth P. S., Crahan C. P. Translation Affects Literary and Cultural Systems: How to Observe the Features of Translation?. *Applied Translation*. 2020. Vol. 14, no. 1. Pp. 29–37. DOI: <https://doi.org/10.51708/apprans.v14n1.1141>
11. Sun Y. Teaching translation and culture. Key issues in translation studies in China: *Reflections and new insights*. 2020. P. 29–45. Available from: <http://dx.doi.org/10.14318/hau4.2.001>
12. Zethsen K. K. Intralingual translation. In *Handbook of Translation Studies*. Vol. 5. 2021. Pp. 135–142. Available from: <https://www.torrossa.com/en/resources/an/5242300#page=144>

REFERENCES

1. Al Farisi, M. Z., Tantowi, Y. A., & Nurmala, M. (2023). Language, Culture, and Translation. *Prosiding Pertemuan Ilmiah Internasional Bahasa Arab*, 14(1), 1093–1102. <http://www.prosiding.imla.or.id/index.php/pinba/article/view/417>
2. Al-Sofi, B. B. M. A., & Abouabdulqader, H. (2020). Bridging the gap between translation and culture: towards a cultural dimension of translation. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*, 6(1), 1–13. <https://doi.org/10.21744/ijllc.v6n1.795>
3. Armstrong, D., & van Schooneveld, C. H. (Eds.). (2020). *Roman Jakobson: Echoes of his scholarship*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG. <https://doi.org/10.1515/9783112329788>

4. Asiri, S. A. M., & Metwally, A. A. (2020). The impact of linguistic and cultural competence on translation quality: Pedagogical insights into translation problems. *Journal of language teaching and research*, 11(3), 509–520. <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.1103.22>
5. Brondino, A. (2023, April). Intertextual Irony: Between Relevance Theory and Umberto Eco. In *Forum for Modern Language Studies* (Vol. 59, No. 2, pp. 165–182). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/fmls/cqad030>
6. Dameri, R. P., & Demartini, P. (2020). Knowledge transfer and translation in cultural ecosystems. *Management Decision*, 58(9), 1885–1907. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/MD-10-2019-1505/full/html>
7. Filladsen, J., & Jordenzen, P. (2020). Translation based on cultural aspect: a study regarding how translating text different traditional in two countries. *Applied Translation*, 14(1), 16–22. <https://doi.org/10.51708/apprans.v14n1.1064>
8. Kardiansyah, M. Y., & Salam, A. (2021, March). Reassuring feasibility of using Bourdieusian sociocultural paradigm for literary translation study. In *Ninth International Conference on Language and Arts (ICLA 2020)* (pp. 135–139). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210325.025>
9. Khasawneh, M. A. S. (2023). The Potential of Ai in Facilitating Cross-Cultural Communication Through Translation. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 37, 107–130. <https://namibian-studies.com/index.php/JNS/article/view/4654>
10. Plyth, P. S., & Craham, C. P. (2020). Translation Affects Literary and Cultural Systems: How to Observe the Features of Translation?. *Applied Translation*, 14(1), 29–37. <https://doi.org/10.51708/apprans.v14n1.1141>
11. Sun, Y. (2020). Teaching translation and culture. *Key issues in translation studies in China: Reflections and new insights*, 29–45. <http://dx.doi.org/10.14318/hau4.2.001>
12. Zethsen, K. K. (2021). Intralingual translation. *Handbook of translation studies*, 5, 135–142. <https://www.torrossa.com/en/resources/an/5242300#page=144>